

Ostikada matxismoari

Sistema patriarkala mantentzeko eta emakumeak kontrolpean izateko modua da emakumeen aurkako indarkeria. Izututa bizi da biztanleriaren erdia, eta “ez itzuli etxera bakarrik” gisako mezuek biktima ahul, pasibo eta menpeko bihurtzen ditu neskak, eurak bakarrik euren bizitza garatzeko gai ez bailiran. Diskurtso horri aurre eginez, norbere buruan segurtasuna hartu eta emakumeen jabekunde indibidual eta kolektiborako tresna da autodefentsa feminista.

| MIKEL GARCIA IDIAKEZ |

“AUZOAN BIZPAHIRU EMAKUMEK erasoak jasan zituzten denbora gutxian eta konturatzen zara ez dela soilik irratian entzuten duzun zerbaite, inguruan gertatzen dela. Neguan adibidez, iluntzen duenean, oinez baino nahiago dut autoan joan, edo ordu batetik aurrera leku jakinetatik ez dut paseatzen. Beldurra nire askatasuna baldintzatzen zuela ikusita, autodefentsa saio batera joatea baliagarria irudituzitzaidan”, kontatu digu Pili Vergarak, 37 urteko irundarrak. Izu horri aurre egiten laguntzeko, autodefentsa feminista ikastaroak eskaintzen ditu Maitena Monroy bilbotarrak. Emakumeenganako diskriminazioan oinarritzen den sistema betikotzen du indarkeria sexistak eta horretaz gogoetatzeko dute ikastaroak.

herritar guztientzat izan beharko luketen eskubide batzuk gizonenak baino ez diren pribilegio bilakatzen direlako, kalean lasai ibiltzea, esaterako. Monroyren hitzetan, “autodefentsa feminista munduan egoteko modua da, bizitzeko jarrera bat, ‘hemen nago ni, eta inork ez dizkit nire eskubideak kenduko, nire kabuz eta nire gorputzaren gainean erabakitze eskubidea daukat’. Horrekin batera, beharrezkoa da sistemak eskubide horiek bermatzea eta urratzen direnean neurriak hartzea, arazoa ez baita pertsonala, estrukturala baizik, egiturazkoa, eta egin beharreko bidean neurri bat da autodefentsa, baina azken buruan lortu behar duguna da jarrera matxistak eta biolentoak deslegitimatzea. Horretarako ere balio dute ikastarook, gure ingurua zalantzan jartzeko eta gogoetatzeko; emakumeek probokatzen dugula esaten denean zertaz ari garen, gizonak zer egin dezaketen... Honen guztia- ren aurrean gizonak ez direlako besoak guru-

tzatuta geratu behar, baina emakumeak galde- tzea eta erabakitzen uztea da lehenengo urra- tsa, ezin du mundu guztiak emakumeon ize- nean erabaki”.

Teoria...

Autoestimua, segurtasuna eta autonomia indartzen eta norbere burua defendatzen ikas- teko, aproposak dira autodefentsa saioak. Ver- garak bere herriko Udalak antolatutako bi egu- neko ikastaroan hartu zuen parte eta bete egin zen, guztira hogeitabat emakume. “Lehenengo egunean teoria landu genuen eta interesgarria izan zen ohartzeko egunerokoan jarrera eta egoera sexistez inguratuta gaudela, sarri barne- ratuak ditugunez konturatu ere egiten ez garen

arren. Edo jakiteko, adibidez, bortxaketa gehienak ez direla gauez gertatzen, egun argiz baizik”, dio Vergarak.

Hain juxtu, sexu indarkeriaren mehatxuak leku eta ordu jaki- nak saihestera daramatza ema- kume ugari, nahiko eszenario irrealak saihestera, eraso gehie- nak eguneroko leku eta egoera- tan gertatzen direlako, pertso- na ezagunengandik. “Kontua da, bestearen desioak betetze- ko eta norberaren desio eta

eskubideei uko egiteko rola barneratua duen emakumeak zaila egingo zaiola konfiantzazko giroan emandako eraso jakin batzuei erantzutea. Xantaia emozionala edo biolentzia egoera batzuk ez ditu biolentziaz hartuko, intentsi- tate baxuko biolentzia mota asko normalizat jotzen baititu gure gizarteak, normala dela sine- tsarazi nahi digute, baina biolentzia ez da bate- re naturala”, dio Monroyk. Horretaz guztiaz eztabaidatzen dute bere ikastaroetan, saioen %70 teoria baita, eta beste %30 praktika. Alde teorikoan jarrera sexistak deslegitimatu beha-

“Autodefentsa feminista munduan egoteko modua da, bizitzeko jarrera bat, ‘hemen nago ni eta inork ez dizkit nire eskubideak kenduko, nire kabuz eta nire gorputzaren gainean erabakitze eskubidea daukat’”

MAITENA MONROY,
Autodefentsako prestatzailea

Maitena Monroy erdian, Mujer Crecer ekimenaren baitan Nikaraguan emandako ikastaroko parte-hartzaileez inguratuta. Autodefentsako prestatzailearen arabera, "gutxirako balio dute irakatsitako baliabideek, lehenengo ez bagara gauza ikusteko maitasuntzat hartzen dugun hori ez dela maitasuna, kontrola baizik".

rraz mintzatzen dira, besteak beste. "Emakumeen gorputzak objektu bihurtuta ikusi ditugu Sanferminetan, festen parte bailiran, eta badi-rudi jaiek eta alkoholak biolentzia legitimatu ez, baina justifikatu egiten dutela –gaineratu du Monroyk–, 'mozkor zegoen gizajoa...' diote; edaten duzunean biolentzia bazara, ez ezazu edan, eta kito". Are gehiago, "begira nola doa-zen jantzita, gero kexatu egingo dira" gisako esaldiek emakumeari berari egozten diote eraso-oen errua, beste behin ere biolentzia justifikatu-tuz. Nagore Laffageren erailketaren epaiketan, adibidez, abokatuak haren amari galdetu zion ea Nagore "oso promiskuoa" ote zen. Ondorio zuzena zein da? Sexu indarkeria jasan duen makina bat emakumek ez duela salaketarik jar-tzen, oraindik ere emakumeen-tzat estigma modukoa delako, eraso eragin duen zerbait egin balute bezala.

Maitena Monroy ikastaroa ematen daraman 25 urteetan, 12 eta 88 urte arteko 15.000 ema-kume inguruk hartu dute parte, profil anitzekoak. Seguruago sentitzeko xedez gerturatu ohi dira, edo bikote harremanetan bestearen esanetara errendituta bizitzea nola moztu daitekeen jakin nahian. "Euskal Herri-ko herri txiki batean, 16 eta 50 urte arteko hamalau emakume etorri ziren saiora; horietatik hamabik indarkeria psikologiko eta fisiko gogorrak jasanak zituzten. Autodefentsa ikas-tarotetan kontatzen dituztenak mundua lotsa-razteko modukoak dira".

Muturreko indarkeria baino ugariagoak dira intentsitate baxuko eraso sexistak. Nola erantzun afarian izterra lastandu dizun mahaikideari? Bularretara begira adi-adi duzunari?

... Eta praktika

Bortxatzen edo erasotzen saiatzen badira, nola jokatu? Hori ere lantzen dute autodefentsa saioetan. Gorputza nola jarri eta zein jarrera hartu ikasi zuen Pili Vergarak. "Irakas-leak esaten zigun ez genuela indarririk egiten, eta arrazoi zuen, kostatu egiten zaigu indarra kanporatzea, ez gaude ohituta, baina pixkana-ka konfiantza hartzen zoaz, barne indarra ater-ratzen". Biolentziari aurre egiteko, biolentzia da irtenbidea? "Defendatzeko aukera beha-rrezkoa da. Jo edo hil egin behar bazaituzte, defendatzea zilegi da, eta horretarako irakas-ten ditugu baliabide fisikoak", argudiatu du autodefentsako prestatzaileak. Joka hasi aurretik, halere, baliabide ugari daude mutu-

rreko erasoak saihesteko, 'sua!' oihukatzea adibidez, jendearen arreta deitzeko. Solaskideek ez dute baliabide gehiago jakinarazi nahi izan, erasotzaileen belarrie-tara ez iristeko ahalik eta gutxien zabaltzea baita asmoa.

Egunerokoan, muturreko indarkeria baino ugariagoak dira intentsitate baxuko eraso sexistak. Horiei aurre egiteko tresnak

ere ematen ditu autodefentsak, biolentzia fisi-koaz baliatu behar izan gabe. Nola erantzun min egiten duten komentario matxistei? Afar-ian izterra lastandu dizun mahaikideari? Tre-nean bularretara begira adi-adi duzun pareko bidaia-riari? Tabernan komunera bidean ipur-dia ukitu dizunari?... "Trainaren aurrean, esa-terako, mugak jarri behar dira, pentsatu beha-

AUTODEFENTSA

rrean zergatik iraindu ote nauen edo zer esan ote diodan nik lehenago. ‘Oso harro egongo zara egin duzunaz’ esan eta alde egitea izan daiteke aukera bat”, bistaratu digu Monroyk.

Prestatzaileak bost urratsetan oinarritzen du autodefentsa: lehenengo, gertatzen ari dena definitu (norberaren irizpidean konfiantza izanez); gero, eskubidedun subjektu naizela sentitu, eta ez objektu; norberaren burua maitatu eta baloratu; eskubideak ditudala barneratu (nahi dudan lekuan egoteko eskubidea, biolentziarik ez sufritzekoa...); eta azkenik, eskubide horiek praktikan jarri (nahiz eta horretarako beharrezkoa litzatekeen sistemak berak ere bermatzea emakumeen eskubideak). “Hortik abiatuta –azaldu du Monroyk–, egoera jakinen aurrean nola jokatu lantzen dugu, baina gutxirako balio dute baliabideek, lehenengo ez bagara gauza ikusteko maitasuntzat hartzen dugun hori ez dela maitasuna, kontrola baizik. Errespeta eskatzen dugu, ez besterik”.

Beldurra vs. izua

Normalizat jotzen ditugun hainbat egoera gaitzesgarriak direla ohartzeko balio izan dio ikastaroak irundarrari. Baliabideak bereganatu ditu eta ikastaroa urtero errepikatzea pentsatzen ari da, jarrera praktikoak birgogoratzeke. “Pertsona bezala, segurtasuna irabazi dut, baina inoiz ez dakizu unea iristen denean nola jokatu duzun... Beldurra ez dut guztiz galdu, nahiz eta prestatuago ikusten dudan nire burua, batez ere intentsitate baxuko indarkeria kasuei aurre egiteko”. Hain zuzen, prestatzaileak argitu digunez beldurra ez da inoiz galdu behar, “izua da galdu behar dena. Beldurra erne jartzen gaitu arrisku egoeren aurrean, baina izua ez da ona, blokeatu egiten gaituelako. Eta nik uste autodefentsa saioekin lortzen dela izua galtzea, kasu zehatzak aztertuz ikasten dugulako horiei zein modutan egin diezaiekegun aurre”.

Autodefentsa ez da aski, ordea. Solaskide biek bat egin dute: hezkuntza funtsezkoa da, txikitatik. Neskei autodefentsa irakastea, bai, baina batez ere neska nahiz mutilak balore ez sexistetan hezteak. “Gazteak oso matxistak omen dira, sinesgaitza! Horrek esan nahi du heziketan zerbaitek huts egiten duela, umeak barneratzen duelako etxean ikusten duena, eskolan, telebistan... eta hori guztia zaintzen ez bada, gerora ondorio kezagarriak izan ditzake”, uste du Vergarak.

Autodefentsa ikastaro batean parte hartu zuen Pili Vergarak. Pertsona bezala segurtasuna irabazteko balio izan zion, baita egunerokoan jarrera eta egoera sexisteiz inguratuta gaudela ohartzeko ere, “sarri barneratuak ditugunez konturatu ere egiten ez garen arren”.

Instituzioetatik lan asko dagoela egiteke gaineratu du Monroyk. “Kasu jakinetan sorospena ongi dago, baina emakumeen aurkako indarkeriari modu orokorrean egin nahi badiogu aurre, ikuspegi globala behar dugu, jatorria emakume eta gizonen arteko ezberdintasunean dagoela ulertu, eta ezberdintasun horiek ezabatzeko neurriak bultzatu”. Biktima ahul eta pasiboaren estigma ere kendu beharko litzaike emakume hauei. Tratu txarrak daudenean,

esaterako, zergatik jarri bizkartzaina emakumeari? Zergatik jasan behar du biktimak kontrola, eta ez delitua egiten duenak? “Ez dut uste emakumeak biktimizatzen direnik –dio prestatzaileak–, emakumeak biolentziaren biktima baitira, baina beste biktima politikoentzat egiten den kategorizazioa ez da hauekin egiten, eta indarkeria sexistaren biktimak ere biktima politikoak dira. Instituzioetatik utzi egin beharko liokete emakumeak biolentziaren aurrean objektu pasibo gisa erakusteari. Emakume hauek ezereztu beharrean, euren jabekunderako bidea erraztu”. Eta duela gutxiko adibidea jarri digu Maitea Monroyk: Ertzaintzak 2012ko txostenean dio biolentzia matxista dela bigarren delituri salatuen, eta ematen duen gomendioa da parranda baten ostean neskak ez daitezela inoiz etxera bakarrik itzuli. “Emakumeok ezin garela bakarrik egon, horrek arriskuan jartzen gaituela, horra helarazten den mezua, baina izua sortzea ez da irtenbidea, espazioak seguruago bilakatzeko neurriak hartu beharko lituzke Ertzaintzak, eta indarkeria kasuak daudenean esku hartu. Gizonek eskubidea dute kalean bakarrik ibiltzeko eta beldurrik ez izateko, emakumeok ez dugu eskubide hori”.

Izuagatik, gauza asko bizitzeari uko egiten dio emakume ugari, eta ukorik ez egitea, bizitzari uko ez egitea da matxismoari eman dakioken erantzunik ozenena. Hala diosku Maitea Monroyk, Boliviako emakumeen lema gogoan: “Gure zoriontasuna izango da gure mendekua”. ■

Hiri Debekatua

Hiriko puntu arrikutsuak adierazten dituzten mapak egin dituzte hainbat udalek, “eta diagnostikoa egitea beharrezkoa da –dio Maitea Monroyk–, baina diagnostikoan geratuz gero ez du ezertarako balio, leku horietan emakumeek gizonarekiko berdintasunean lasai ibiltzeko aukera izan dezaten neurriak hartzeko tresna izan behar dute, aldaketak bideratzeko eta espazioak herritar guztientzat seguru bihurtzeko”.

